ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ

ЮРЧИШИН Віталій Дмитрович - завідувач кафедри кримінального права та кримінології Івано-Франківського навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент

https://orcid.org/0000-0003-2100-3967

УДК 343.1

DOI: https://doi.org/10.71404/EP.2024.2.56

Стаття присвячена аналізу диференціації процесуальної форми, її поняттю та сутності. Досліджено із застосуванням філософських підходів до розв'язання цієї проблеми ознаки диференціації кримінальної процесуальної форми, взаємозв'язок структурної та функціональної диференціації.

У статті зазначається, що наявність окремих проваджень в системі всього кримінального провадження є свідченням функціональної диференціації процесуальної форми, оскільки виділяються окремі елементи системи, що відрізняються істотними особливостями предмета правового регулювання (матеріальні і процесуальні відносини), які обумовлюють необхідність встановлення того чи іншого порядку здійснення кримінального провадження. Кожен з цих елементів характеризується власним функціональним призначенням і спрямований на вирішення спеціальних завдань, в сукупності вони створюють передумови вирішення завдань всієї системи (кримінального провадження в цілому), а також відрізняються своєю стадійністю і специфічною формою.

Автором проаналізовано різноманіття наукових поглядів щодо сутності категорії диференціації кримінальної процесуальної форми – як способу структурування кримінального процесу; як його засади; як певного порядку здійснення кримінального провадження; як можливості в межах єдиного кримінального процесу вирішувати єдині завдання різними способами; як способу правового регулювання; як тенденції розвитку кримінальної процесуальної форми; як принципу кримінального процесу; як стану і структури законодавства тощо.

Ключові слова: процесуальна форма, кримінальний процес, уніфікація, диференціація, судочинство.

Постановка проблеми

Процеси глобалізації, які відбуваються в умовах сучасного світу, багато в чому зумовлюють процеси правової інтеграції, взаємного впливу і взаємного проникнення національних правових систем. Ці процеси визначаються як об'єктивно необхідні. В контексті вищевказаної тенденції взаємний вплив національних правових доктрин, концептуальних підходів в кримінально-процесуальній та інших сферах правового регулювання стає все очевиднішим. Про основні тенденції розвитку інтеграційних процесів у сфері кримінальної юстиції неодноразово згадується в доктрині кримінального процесу. Однією з цих тенденцій, характерних для більшості сучасних держав, є поширення диференційованих форм кримінального процесу країн Європи. Завдання модернізації кримінальної юстиції, диференціації форм кримінального судочинства можуть бути успішно реалізовані тільки з урахуванням аналізу всіх можливостей взаємодії різних національних кримінально-процесуальних систем і утилітарного підходу до можливої рецепції норм кримінально-процесуального права країн Європи.

Стан наукової розробки

Проблема диференціації кримінальної процесуальної форми має багаторічну історію свого дослідження. Однак, в силу своєї складності та багатоплановості, незважаючи на значний період її наукової розробки, вона належить до тих, які в різні періоди розвитку юридичної науки отримують діаметрально протилежне вирішення – від категоричного її заперечення (зокрема, стосовно спрощення окремих процесуальних форм) до підтримки і констатації доцільності та обґрунтування необхідності її подальшого розширення.

Доктринальні підходи до вирішення проблеми єдності та диференціації кримінальної процесуальної форми, які достатньо широко представлені в науці кримінального процесу, свідчать про її дискусійний характер, про неоднаковість наукової думки як з питання стосовно самої суті диференціації, так і вибору критеріїв, за якими вона має здійснюватися [1, с.171].

Мета цієї статті полягає у тому, щоб на основі різноманітних наукових підходів дослідити сутність диференціації кримінального процесу у країнах Європи, а також визначити її особливості у кримінальному процесі країн Європи.

Виклад основного матеріалу дослідження

Ю.М. Грошевий обґрунтовано стверджував, що однією із тенденцій розвитку системи процесуального права є диференціація і спеціалізація процесуальних процедур. Сама поява процесуального права є результатом функціональної спеціалізації правового регулювання [2, с. 27].

Незважаючи на тривалу наукову розробку цієї проблематики, сутність категорії диференціації кримінально-процесуальної форми зазвичай розглядається неоднозначно, адже в науковій літературі є її багатоаспектне тлумачення: як способу структурування кримінального процесу; як його основи; як певного порядку здійснення кримінального провадження; як можливості в рамках єдиного кримінального процесу вирішувати єдині завдання різними способами; як способу правового регулювання; як тенденції розвитку кримінальної процесуальної форми; як принципу кримінального процесу; як стану і структури законодавства і т.п.

Так, у доктрині кримінального процесу висловлювалася думка, що диференціація кримінально-процесуальної форми є будовою судочинства, при якому поряд із звичайним порядком існують процесуальні форми, які передбачають як спрощення процедури в нескладних справах, так і її ускладнення по найбільш небезпечних злочинах або справах, що вимагають особливої процесуальної захищеності законних інтересів обвинуваченого або інших учасників судочинства [3, с.42].

Отже, ця наукова позиція, по суті, виходить з того, що диференціація процесуальної форми полягає в наявності різних порядків (процедур) здійснення кримінального провадження, які так чи інакше відрізняються від його загального порядку. Розуміння диференціації кримінально-процесуальної форми саме як її спрощення або ускладнення притаманне і сучасним підходам до цієї проблеми, наявні в доктрині кримінального процесу. Зокрема, Л.М. Лобойко і О.О. Банчук вказують, що зазвичай порядок провадження є єдиним (уніфікованим) у всіх кримінальних процесах, але в деяких випадках законодавець встановлює особливі – диференційовані – порядки провадження [4, с.25]. Наприклад, відповідно до КПК України особливою (диференційованою) формою (порядком) характеризуються кримінальні провадження: на підставі угод (гл. 35 КПК); в формі приватного обвинувачення (гл. 36 КПК); по окремій категорії осіб (гл. 37 КПК); щодо неповнолітніх (гл. 38 КПК); по застосуванню примусових заходів медичного характеру (гл. 39 КПК); яке містить державну таємницю (гл. 40 КПК); на території об'єктів, що належать Україні, але які знаходяться за її межами (гл. 41 КПК).

Крім того існує інша позиція з проблеми сутності диференціації процесуальної форми. Коли законодавець конструює для всіх без винятку кримінальних справ єдину систему стадій, йдеться про уніфікацію

системи стадій кримінального процесу. У тому ж випадку, коли для різних категорій кримінальних справ існує власна система стадій, відбувається диференціація системи стадій кримінального процесу. Диференціація, в свою чергу, може проводитися в бік ускладнення кримінального процесу (появи додаткових стадій) і в бік її спрощення (виключення певних стадій в окремих категоріях кримінальних справ). Вона також може бути глобальною, коли в кримінальному процесі існує кілька паралельних систем стадій, жодна з яких не розглядається як базова (проста), і локальною, коли в окремих категоріях кримінальних справ в системі стадій виникають певні «відгалуження» від основної системи стадій, обраної як певний кримінально-процесуальний стандарт [3, с.43].

Аналогічний підхід сформульовано і в підручнику «Кримінальний процес» – під диференціацією кримінальної процесуальної форми слід розуміти можливість у рамках єдиної судової системи, єдиного кримінального процесуального законодавства, ґрунтуючись на єдиних засадах кримінального провадження, вирішувати його єдині завдання різними способами. Виділяють два напрями диференціації кримінальної процесуальної форми – її спрощення та ускладнення [5, с.15-16]. Досить близьким до вказаного є і розуміння диференціації кримінального судочинства як наявності у межах єдиного кримінального процесу проваджень, що якісно різняться між собою за ступенем складності процесуальних форм [6, с.223].

Таким чином, у зазначеній роботі визначається сутність диференціації як методу процесуальної організації та виділяються два види диференціації системи кримінального процесу – глобальна і локальна.

При цьому, як наголошується, глобальна диференціація системи стадій є досить поширеною у багатьох правопорядках. Як правило, вона ґрунтується на відомій класифікації злочинів, яка може бути матеріально-правовою або процесуальною. Так, у багатьох країнах континентальної Європи відомий матеріально-правовий поділ кримінально караних діянь на злочини і проступки (двочленна класифікація) або злочини, проступки і правопорушення (тричленна класифікація).

Досить часто такий підхід передбачає диференціацію системи стадій кримінального процесу. Наприклад, у Франції кримінальний процес не знає єдиної системи стадій – своя система стадій існує у справах про злочини, своя – у справах про проступки та своя – у справах про кримінальні правопорушення. Окремі англосаксонські країни дотримуються не матеріально-правової, а процесуальної класифікації злочинів. Наприклад, в Англії і Уельсі всі злочини поділяються на ті, які розглядаються по обвинувальному акту за участю присяжних засідателів, і ті, які розглядаються в сумарному порядку магістратськими суддями. Для кожної з цих категорій існує своя система стадій, що діє в абсолютно автономному режимі. Локальна диференціація системи стадій спостерігається, наприклад, коли законодавець обмежує можливості апеляційного оскарження в певних категоріях справ, через що зникає апеляція як стадія кримінального процесу.

Близьким за своєю суттю до зазначеного підходу є бачення диференціації як такої побудови кримінального процесу, при якому в його межах існує цілий ряд проваджень, які пристосовані до різних потреб, до різних категорій справ і які відрізняються один від одного.

Формулюючи дефініцію диференціації кримінально-процесуальної форми, слід виходити з того, що остання є певною формою спеціалізації, являє собою розгалуження, придбання тією чи іншою гілкою все більше специфічних ознак в механізмі законодавчого врегулювання певних груп суспільних відносин. Тому слід розрізняти два типи диференціації – функціональну, в ході якої розширюється коло функцій, здійснюваних тими ж елементами системи, яка розвивається, і структурну, в ході якої в системі виділяються підсистеми, нові елементи, що реалізують ті чи інші функції. Структурна диференціація є різновидом функціональної, однак, більш глибокою за змістом. Вона пов'язана із створенням однопорядкових елементів на одному рівні системи [7, с.190].

Застосування цих теоретичних положень при аналізі проблеми диференціації кримінально-процесуальної форми дає підстави зробити висновок про те, що наявність окремих проваджень в системі всього кримінального провадження є свідченням функціональної диференціації процесуальної форми, оскільки виділяються окремі елементи системи, що відрізняються істотними особливостями предмета правового регулювання (матеріальні і процесуальні відносини), які обумовлюють необхідність встановлення того чи іншого порядку здійснення кримінального провадження. Кожен з цих елементів характеризується власним функціональним призначенням і спрямований на вирішення спеціальних завдань, в сукупності вони створюють передумови вирішення завдань всієї системи (кримінального провадження в цілому), а також відрізняються своєю стадійністю і специфічною формою.

Оскільки диференціація, як випливає з наведеного її розуміння, є напрямом правового регулювання кримінально-процесуальної форми, вона повинна відповідати міжнародним актам, що закріплюють стандарти захисту прав людини в сфері кримінального судочинства і правосуддя. Вихідними в цьому плані виступають положення Рекомендації № R (81) 7 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про заходи, що полегшують доступ до правосуддя від 14 травня 1981 р.; Рекомендації Rec (2006) 8 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про допомогу потерпілим від злочинів від 14 червня 2006 р.; Рекомендації Rec (2005) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про захист свідків та осіб, які співпрацюють з правосуддям, від 20 квітня 2005 р.; Рекомендації № R (97) 13 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо залякування свідків і прав сторони захисту від 10 вересня 1997 р.; Рекомендації № R (87) 18 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо спрощення кримінального правосуддя від 17 вересня 1987 р.; Рекомендації № R (2000) 2 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо повторного розгляду або поновлення провадження у певних справах на національному рівні після прийняття рішень ЄСПЛ від 19 січня 2000 р. та інші.

Доцільність і корисність диференційованого порядку кримінального судочинства доведена часом, вона визнана не тільки національним законодавцем, але й міжнародною спільнотою, що знайшло своє вираження, зокрема, в Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи R (81) 7 від 14.05.1981 р. щодо шляхів полегшення доступу до правосуддя та Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № II (87) 18 від 17.09.1987 р. з приводу спрощення кримінального правосуддя, а тенденції розвитку кримінального процесу країн Європи дозволяють визначити його вектор не в бік уніфікації, а навпаки, диференціації кримінально-процесуальної форми, розширення застосування процедур, які мають специфічні риси і істотно відрізняються від загального порядку здійснення кримінального провадження [8; 9].

Кримінальний процес країн Європи розуміє та визнає диференціацію кримінального процесу від початку його існування, і вона здійснюється в залежності від класифікації злочинних діянь. Диференціація кримінального судочинства є історичною тенденцією, і всі сучасні держави Європи прагнуть до її розширення. З урахуванням вище наведеного та ряду інших чинників, як буде видно із матеріалів наступних розділів підручника, в наші дні в кримінальному судочинстві країн Європи склалися спрощені правила розгляду кримінальних справ. Називають їх по-різному – спрощеним, сумарним, прискореним і т.п. провадженням. Їх суть полягає в набагато менш скрупульозному дотриманні правил судочинства: менші вимоги до допустимості доказів, їх дослідження та перевірки, повноти і всебічності, забезпечення права на захист, оформлення прийнятих судом рішень і т.д.

У країнах з англосаксонськими традиціями визнання вини також вважалося відмовою від суперечки і підставою для спрощення процесу, проте така відмова ніколи не зв'язувалася з будь-якою угодою сторін. Угоди в даний час передбачені лише в Англії та Уельсі. У континентальній правовій традиції прискорені провадження виника-

ють в результаті рецепції англосаксонського досвіду досягнення процесуальної згоди. Як було відзначено, кожна з держав континентальної правової традиції сприйняла лише ті елементи розглянутого правового інституту, які не суперечили суті соціальних зв'язків, що склалися в цих державах. Наприклад, англійське судочинство здійснюється в формах проваджень у справах, які переслідуються з обвинувальним актом і сумарному; у Франції порядок провадження залежить від приналежності діянь до злочинів, проступків, правопорушень [3, с.43-44].

Однак на відміну від англійської моделі угоди в країнах континентальної Європи, прискорені процедури, реалізовані на основі згоди, незважаючи на їх онтологічну неоднорідність, як правило, не зв'язуються з ключовим питанням кримінальної справи – питанням про винуватість.

Умови угоди найчастіше є наслідком згоди обвинуваченого з пред'явленим обвинуваченням. Суть класичного континентального типу прискореного кримінального судочинства полягає в угоді щодо різних варіантів процесуальної процедури розгляду справи і не стосується кримінально-правових аспектів обвинувачення. Межі компромісу обмежуються виключно питаннями процедурного характеру. Незважаючи на варіативність конкретних деталей національних форм прискореного провадження, в ряді з них простежуються ідентичні процедури.

У країнах Європи на сьогоднішній момент нормативно закріплені такі форми спрощених правил розгляду кримінальних справ [10, с. 244, 248, 249, 251, 257]:

1. Спрощене провадження у нескладних, очевидних, малозначних кримінальних справах в ряді країн відрізняється від прискорених процедур у справах про більш тяжкі злочини і виступає самостійною процедурою. Більшість прискорених процедур, які використовуються в Європі, дозволяють пропустити етап попереднього слідства і призначити судовий процес протягом короткого періоду часу, якщо підозрюваний надав поліції або слідчому під час досудового етапу достовірні показання.

Згідно КПК ФРН, особливими видами провадження є: глава 1. Провадження про видання наказу про покарання; глава 2. Провадження про призначення заходів виправлення і безпеки; глава 2а. Прискорене провадження; глава 3. Провадження про конфіскацію майна; глава 4. Провадження про накладення грошового штрафу на юридичних осіб та об'єднання громадян.

У Франції існує кілька варіантів подібного роду. У першому випадку покарання виконується винним на підставі поліцейського протоколу про правопорушення, в другому – суд затверджує угоду прокурора та особи, що підлягає кримінальному переслідуванню, про сплату штрафу. Це можливо для обмеженого кола справ про нетяжкі злочини. Суд не зв'язаний позицією сторін і може розглянути справу в загальному порядку, винісши при цьому як обвинувальний, так і виправдувальний вирок. Якщо ж особа в подальшому не виконає умови угоди (не виплатить штраф), суд може розглянути справу в загальному порядку.

У Португалії процедура sumarrisimo (достатньо спрощене провадження – статті 392-400-1с КПК Португалії) застосовується у справах про злочини, покарання за які не перевищує шести місяців тюремного ув'язнення.

2. Особливий тип прискореного провадження представляти різного роду угоди, в основі яких лежить співпраця обвинуваченого із слідством. В Італії це окремий різновид загального виду угод (pattejamento) – угоди про співпрацю з членами злочинних організацій, згодних давати показання проти керівників злочинного співтовариства в обмін на зниження покарання. Ці угоди умовно називаються угодами з «pentito» – «розкаявшими членами організованих злочинних співтовариств (мафії), які порушили «омерту» – кодекс мовчання і дали показання проти босів організації в обмін на зниження покарання». Вони стали укладатися з середини 1980-х рр. в першу чергу у справах про злочини, вчинені злочинними співтовариствами. Особливістю цих угод стала можливість винесення щодо членів злочинних кланів менш суворих покарань, якщо вони повідомляли органам

розслідування і суддям відомості, що дозволяли притягнути до відповідальності керівників та членів злочинних кланів. У цьому випадку покарання могло бути зменшено в п'ять разів. Дана модель угоди існує в деяких державах на пострадянському просторі (Казахстан, Грузія, Молдова, Литва та ін.).

3. Класичні континентальні моделі прискореного провадження, що не належать до сумарного провадження, теж мають свої різновиди.

Деякі типи прискореного провадження припускають угоду про покарання або істотне його зниження. До таких належать італійський варіант угоди – (pattejamento) – «призначення покарання за клопотанням сторін» (ст. 444-448 КПК Італії). Pattejamento застосовується до справ про злочини, які не становлять великої суспільної небезпеки; сторони можуть укласти угоду про розмір покарання у вигляді штрафу або тюремного ув'язнення на термін, що не перевищує п'яти років позбавлення волі (з можливим зменшенням покарання у таких справах до двох третин).

У 2004 році у Франції була введена процедура заяви про визнання вини (ст. 495-8 КПК Франції). Вона може бути застосована до справ про злочини, які караються термінами до п'яти років позбавлення волі. В результаті цієї процедури розмір покарання може бути значно знижений, а саме покарання може бути умовним.

Більшість національних форм прискореного провадження застосовуються до кримінальних справ про злочини, які не становлять великої суспільної небезпеки, але існують певні винятки. Так, одна з двох основних скорочених процедур в Італії – abbreviato (спрощення судової процедури, статті 438-443 КПК Італії) – може бути застосована до всіх категорій кримінальних справ, включаючи справи про особливо тяжкі злочини. Виняток становлять злочини, покаранням за які може слугувати довічне позбавлення волі.

У кримінальному процесі Іспанії передбачений такий вид спрощеного розгляду кримінальних справ, як conformidat, що за своїм змістом не є угодою про визнання вини, а полягає в згоді із стороною обвинувачення. Обвинувачений може висловити свою згоду з обвинуваченням і покаранням, заявленим стороною обвинувачення з моменту обвинувачення безпосередньо перед судовим розглядом в суді першої інстанції або при дослідженні доказів у суді присяжних. Особливістю процедури conformidat є те, що згода обвинуваченого з пред'явленим обвинуваченням і покаранням, не звільняє суддю від обов'язку здійснити аналіз фактичної бази для вираження згоди з висунутим обвинуваченням і навіть дозволяє судді виправдати особу у випадку, якщо достатніх доказів для засудження не вистачає, незважаючи на згоду з висунутими обвинуваченнями.

Прискорені процедури провадження у кримінальних справах існують в країнах Східної Європи. Варіанти спрощеного провадження в цих країнах найчастіше не вичерпуються якимось одним типом угоди. Так само, як і в ряді інших країн, в них виділяють три основні типи прискореного провадження: скорочене провадження у справах про явні, очевидні злочини; прискорене провадження при укладанні угоди про співпрацю; спрощена модель судового розгляду справи за згодою обвинуваченого з пред'явленим обвинуваченням [3, с.47-49].

Близьким до пошуків шляхів диференціації є досить поширені і безперервні зусилля по оптимізації складів судів в залежності від змісту конкретних категорій справ (ступеня небезпеки злочинів, їх складності та можливих юридичних наслідків) і укладення угод в кримінальному процесі країн Європи. У правильному визначенні складу суду багато хто вбачає шлях до найбільш ефективної організації розгляду справ у судах: з одного боку, до усунення осіб, які притягуються до кримінальної відповідальності, від можливих судових помилок і свавілля, а з іншого – до економії сил і засобів, які слід було б затрачати при розгляді відповідних категорій справ. Про перманентність зусиль, що вживаються в даному напрямку, свідчить зарубіжний досвід закріплення суду присяжних в кримінальному процесі абсолютної більшості країн Європи.

Інституційними відмінностями різних типів прискореного провадження з точки зору їх умовної приналежності до класичних форм кримінального процесу – англосаксонського або континентального – є сфера дії угоди і межі можливого компромісу. Сфера дії англосаксонського варіанту прискореної процедури, сформованого в умовах пріоритету процесуального права над матеріальним і верховенства принципу змагальності, поширюється на матеріальне право – кримінально-правову кваліфікацію скоєного, яка не є константою, що не обумовлена безпосередньо фактичними обставинами справи і може бути встановлена в результаті угоди сторін незалежно від того, що сталося.

В інших країнах з англосаксонським традиціями визнання вини також вважалося відмовою від суперечки і підставою для спрощення процесу, проте така відмова ніколи не пов'язана із будь-якою угодою сторін. Угоди в даний час передбачені лише в Англії та Уельсі. Черговий поштовх у розвитку інститут угоди про визнання вини отримав в березні 2008 р. у зв'язку з направленням Генеральним прокурором в Палату Лордів консультаційного матеріалу про можливе ведення переговорів про визнання вини у кримінальних справах про шахрайство. Запропоновано передбачити можливість уникнути судового розгляду на самій ранній стадії кримінального процесу. Такі заходи, на думку законодавця, дозволять добитися істотної економії фінансових витрат на судочинство, будуть сприяти якнайшвидшому відновленню порушених прав потерпілих, якнайшвидшому притягненню до відповідальності винних, звільнення від зобов'язань, пов'язаних із необхідністю з'явитися за викликом суду свідків, а також дозволять правоохоронним органам зосередити зусилля на найбільш складних і резонансних злочинах. У документі наголошується, що в тільки 66% обвинувачених в Англії і Уельсі визнають вину до початку судового засідання, 10% визнають її на першому судовому засіданні. Тому, встановлення формалізованої системи укладання угод про визнання вини в Англії і Уельсі покликане стимулювати обвинувачених до визнання вини на більш ранніх стадіях кримінального судочинства [11, с.45; 12, с.56; 13, с.12; 14, с.98].

Крім зазначеного, у сучасному кримінальному процесі країн Європи існують і інші процедури вирішення кримінально-правових конфліктів, які включають в себе елементи примирення. Існують дві найбільш відомі моделі альтернативних способів вирішення таких кримінально-правових конфліктів [15, с.13; 16, с.172; 17, с.75]:

1) трансакція, яка існує в голландсько-бельгійській системі правосуддя. Її сутність полягає в тому, що правомочні органи (прокуратура, а в Нідерландах і поліція) відмовляються від кримінального переслідування особи, якщо вона заплатить в казну встановлену в кожному конкретному випадку грошову суму;

2) медіація, яка застосовується як засіб вирішення конфлікту між особою, яка вчинила злочин, та потерпілим за допомогою примирення між ними і дозволяє знизити завантаженість органів кримінальної юстиції, збільшити роль потерпілого в кримінальному процесі та зробити певний крок для попередження злочину.

Висновки

Таким чином, одним з основних напрямків вдосконалення кримінально-процесуальної форми є її диференціація, яку слід розглядати як основу кримінального судочинства, при якій досягнення завдань кримінального процесу в окремих законодавчо визначених категоріях і при наявності певних умов може здійснюватися шляхом використання процесуальних форм, процедур, які відрізняються від звичайних за ступенем складності, їх спрощення або ускладнення.

Для диференціації кримінального процесу країн Європи необхідні матеріально-правові та кримінально-правові підстави. Кримінальне провадження на підставі спрощених правил кримінального провадження є проявом диференціації кримінальної процесуальної форми, заснованої як на матеріально-правових, так і на кримінально-процесуальних умовах. Диференціація кримінальної процесуальної форми,

в тому числі і введення спрощених форм кримінального провадження, не може обмежувати діючі процесуальні гарантії.

Література

1. Трофименко В.М. Поняття диференціації кримінальної процесуальної форми. Вісник Національної академії правових наук України № 4 (87) 2016. С. 171-183.

2. Грошевий Ю. М. Проблеми спеціалізації судових процедур. Актуальні проблеми застосування Цивільного процесуального кодексу та Кодексу адміністративного судочинства України: тези доп. та наук. повідомл. учасн. наук.-практ. конф. (25–26 січ. 2001 р.) / за заг. ред. В. В. Комарова. Х.: Нац. юрид. акад. України, 2007. С.20-26.

3. Сучасний кримінальний процес країн Європи : монографія [В. В. Луцик, В. А. Савченко, В. І. Самарін та ін.]; за ред. В.В. Луцика та В.І. Самаріна. Харків: Право, 2018. 792 с.

4. Лобойко Л.М., Банчук О.А. Кримінальний процес: Навчальний посібник. К.: Ваіте, 2014. 280 с.

5. Кримінальний процес : підручник / за ред.: В. Я. Тацій, Ю. М. Грошевой, О. В. Капліна, О. Г. Шило. Харків: Право, 2013. 824 с.

6. Савицький Д. О. Підстави диференціації процесуальних форм і їх реалізація у провадженні зі спрощеною формою. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. 2002. № 2. С.214-223.

7. Трофименко В. Поняття та ознаки диференціації кримінальної процесуальної форми. Visegrad Journal on Human Rights. № 4/2. 2016. С.190-196.

8. Рекомендація № R (81) 7 від 14.05.1981 р. Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо заходів, що полегшують доступ до правосуддя. URL: https://knm.su.court.gov.ua/userfiles/08.pdf.

9. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № II (87) 18 від 17.09.1987 р. щодо спрощення кримінального правосуддя. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_87_18_1987_09_17.pdf.

10. Основи кримінального процесу Федеративної Республіки Німеччини: навч. посіб. / [В. А. Савченко, Я. І. Соловій, В. І. Фелик, В. Д. Юрчишин]. Х.: Право, 2017. 372 с.

11. Власова Г.П. Спрощення кримінального судочинства України: історія, теорія, практика: монографія. Ірпінь: Нац. ун-т ДПС України, 2014. 424 с.

12. Леляк О.О. Угода про визнання винуватості у кримінальному процесі України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Нац. акад. прокуратури України. Київ, 2015. 228 с.

13. Любченко Я. П. Альтернативні способи вирішення правових спорів: теоретико-правовий аспект : автореф. дис. … канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2018. 21 с.

14. Холодило П. В. Кримінальне провадження на підставі угод про визнання винуватості: дис. … канд.. юрид. наук: 12.00.09. Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2017. 296 с.

15. Альтернативні способи вирішення спорів у кримінальному провадженні / Волкотруб С. Г., Крушинський С. А., Луцик В. В. та ін.; під ред. У. Гелльманна, В. В. Луцика. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2015. 204 с.

16. Сіроткіна М.В. Право на компроміс у кримінальному процесі України: теорія і практика: монографія. К.: Талком, 2020. 432 с.

17. Новак Р. В. Кримінальне провадження на підставі угод в Україні : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харківський нац. ун-тет ім. Н.В. Каразіна. Харків, 2015. 214 с.

Yurchyshyn V.D.

DIFFERENTIATION OF CRIMINAL PROCEEDINGS IN EUROPEAN COUNTRIES: THEORETICAL FOUNDATIONS

The article is devoted to the analysis of the differentiation of the procedural form, its concept and essence. The features of the differentiation of the criminal procedural form, the relationship between structural and functional differentiation are studied

using philosophical approaches to solving this problem.

The article notes that the presence of separate proceedings in the system of the entire criminal proceedings is evidence of the functional differentiation of the procedural form, since separate elements of the system are distinguished, which differ in the essential features of the subject of legal regulation (material and procedural relations), which determine the need to establish a particular procedure for conducting criminal proceedings. Each of these elements is characterized by its own functional purpose and is aimed at solving special tasks, in the aggregate they create the prerequisites for solving the tasks of the entire system (criminal proceedings as a whole), and also differ in their stage-by-stage nature and specific form.

The author analyzed the diversity of scientific views on the essence of the category of differentiation of criminal procedural form – as a way of structuring the criminal process; as its principles; as a certain procedure for conducting criminal proceedings; as an opportunity within the framework of a single criminal process to solve single tasks in different ways; as a method of legal regulation; as a trend in the development of criminal procedural form; as a principle of criminal process; as the state and structure of legislation, etc.

Keywords: procedural form, criminal process, unification, differentiation, judicial proceedings.